

młodzieżowy maraton aktywnego obywatela

www.maraton.mlodziez.org.pl

Obywatelstwo Unii obchodzi 20. rocznicę istnienia, dlatego też Komisja Europejska zaproponowała, aby rok 2013 ogłosić Europejskim Rokiem Obywateli.

Celem inicjatyw realizowanych w ramach Europejskiego Roku Obywateli było ułatwienie obywatelom Unii wykonywania prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium UE, poprzez zapewnienie im łatwego dostępu do informacji na temat ich praw. A dokładniej:

- zwiększenie świadomości obywateli o przysługującym im prawie do swobodnego pobytu na terytorium Unii Europejskiej;
- podnoszenie świadomości obywateli w zakresie korzystania z unijnych praw i prowadzonej polityki i mobilizowanie ich do aktywnego uczestnictwa w kształtowaniu unijnej polityki;
- stymulowanie debaty na temat skutków i potencjału prawa do swobodnego przemieszczania się, w szczególności w odniesieniu do wzmocnienia spójności i wzajemnego zrozumienia.

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji zaangażowała się w obchody Europejskiego Roku Obywateli organizując m.in. Młodzieżowy Maraton Aktywnego Obywatela.

Młodzieżowy Maraton Aktywnego Obywatela (MMAO) był akcją informacyjno-promocyjną pokazującą, że młodzież w Polsce posiada różnorodne umiejętności, które wykorzystuje do bycia aktywnym obywatelem. Aktywność młodych osób może przejawiać się na wiele sposobów – jedni grają w zespole rockowym, inni biorą udział w zawodach sportowych, lub pomagają dzieciom z domów dziecka. W dziewięciu miastach Polski młodzi ludzie aktywnie działający w różnych organizacjach pokazywali, że są aktywnymi obywatelami. Zaangażowane w MMAO organizacje młodzieżowe prowadziły akcje promujące postawę obywatelską wśród mieszkańców miejscowości, uczniów, nauczycieli, rodziców.

Cele akcji:

- zwiększenie świadomości młodych ludzi dotyczącej aktywnego obywatelstwa,
- szukanie odpowiedzi na pytania, co to znaczy być obywatelem Unii Europejskiej i jakie prawa nam w związku z tym przysługują,
- zachęcanie młodzieży do aktywnego włączania się w życie publiczne (np. poprzez udział w konsultacjach społecznych, debatach),
- przekazanie nauczycielom i osobom pracującym z młodzieżą nowych form dydaktycznych podnoszących atrakcyjność zajęć,
- pokazywanie uczestnikom MMAO narzędzi promocji i komunikacji pozwalających na późniejsze rozwijanie projektów w ich regionach,
- ukazanie przykładów przedsięwzięć podejmowanych przez młodzież w Polsce, promowanie inicjatyw młodzieżowych w regionach,
- aktywizacja lokalnych środowisk.

W ramach Młodzieżowego Maratonu Aktywnego Obywatela Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji przygotowała badanie „Młodzi aktywni 2013”, którego celem jest opracowanie profilu młodego aktywnego obywatela. Badanie pomoże odpowiedzieć na pytanie, kim jest młody obywatel, co robi w czasie wolnym, jak się uczy i co motywuje go do działania.

METODOLOGIA

Badanie „Młodzi aktywni 2013” zostało przeprowadzone metodą ilościową, przy użyciu anonimowego kwestionariusza on-line. Kwestionariusz zawierał 41 pytań (40 pytań zamkniętych, jednokrotnego i wielokrotnego wyboru) oraz jedno pytanie otwarte.

Link do kwestionariusza został umieszczony na stronie internetowej programu „Młodzież w działaniu” 25 listopada 2013 r., a zbieranie danych trwało 5 tygodni (kwestionariusz był aktywny do 31 grudnia 2013 r.).

Otrzymano 317 wypełnionych kwestionariuszy.

Zastosowano 2 zamknięte pytania kontrolne, pozwalające na określenie, czy dany respondent wstępnie kwalifikuje się do założonego profilu młodego aktywnego obywatela – zastosowano kryterium wieku oraz kryterium angażowania się w działalność społeczną, wolontariacką itp. Dopiero po odpowiedzeniu na te dwa pytania, ankietowani zostali dopuszczeni do kolejnych pytań kwestionariusza. Pierwsze pytanie kontrolne dotyczyło wieku (do dalszej części kwestionariusza przechodzili respondenci, którzy zadeklarowali wiek pomiędzy 13 a 30 lat). Drugie było także pytaniem zamkniętym i brzmiało: czy angażujesz się w działalność społeczną (należysz do jakiejś grupy, jesteś wolontariuszem, pomagasz indywidualnie, angażujesz się w życie społeczne swojego regionu itp.). Do dalszej części kwestionariusza przechodzili respondenci, którzy wskazali odpowiedź twierdzącą.

Po analizie odpowiedzi na dwa pytania kontrolne, do badania zakwalifikowano 217 kwestionariuszy.

GŁÓWNE SPOSTRZEŻENIA

Badanie pozwoliło na stworzenie profilu młodego, aktywnego obywatela. Jaki zatem jest?

nie jest nastawiony na zysk	rozwija swoje zainteresowania	często angażuje się w ważne dla niego sprawy	jest akceptowany przez najbliższe otoczenie
aktywny w internecie i w sporcie	czyta książki	bywa, że łączy sprzeczności	rodzina jest dla niego ważna, ale czas wolny spędza ze znajomymi
ceni zdrowie i przyjaciół	słucha rocka	ma rodzeństwo	jest na Facebooku, korzysta z Youtube
czasami wagaruje	lubi oglądać komedie	stawia rozwój ponad wykształceniem	mówi po angielsku

WYNIKI BADANIA ILOŚCIOWEGO

Otrzymano 317 wypełnionych ankiet, lecz po weryfikacji odpowiedzi na dwa pytania kontrolne do przeanalizowania zakwalifikowano 217 kwestionariuszy. Odpowiedzi osób, które zaznaczyły wiek poniżej 13 lub powyżej 30 lat lub odpowiedziały przecząco na pytanie o zaangażowanie społeczne, nie były brane pod uwagę przy analizie wyników. Na podstawie analizy odpowiedzi opracowano profil młodego, aktywnego obywatela.

W jakim wieku jesteś?	Odpowiedzi	Odpowiedzi %
Mniej niż 13 lat	6	1,9%
13 - 18 lat	67	21,1%
19 - 24 lat	130	41,0%
25 - 30 lat	75	23,7%
Powyżej 30 lat	39	12,3%
Razem	317	100,0%

Tabela 1. Pytanie kontrolne nr 1. Wiek respondentów. N=317, n=317.

Czy angażujesz się w działalność społeczną (należysz do jakiejś grupy, jesteś wolontariuszem, pomagasz indywidualnie, angażujesz się w życie społeczne swojego regionu itp.)?	Odpowiedzi	Odpowiedzi %
Tak	255	80,4%
Nie	62	19,6%
Razem	317	100,0%

Tabela 2. Pytanie kontrolne nr 2. Zaangażowanie w działalność społeczną. N=317, n=317.

DZIAŁALNOŚĆ SPOŁECZNA

Ankietowani zapytani o sposoby zaangażowania społecznego najczęściej deklarowali członkostwo w organizacji pozarządowej oraz angażowanie się w działania związane z wolontariatem. Co czwarty twierdził, że działał w organizacji pozarządowej. Podobny odsetek respondentów deklarował indywidualną pomoc na rzecz ważnych społecznie spraw oraz zaangażowanie w działalność studencką.

W jaki sposób angażujesz się społecznie (wybierz dwa najczęstsze powody)?	Odpowiedzi
Jestem członkiem organizacji pozarządowej	48,9%
Jestem wolontariuszem	48,9%
Działam w ramach organizacji pozarządowej	26,6%
Indywidualnie pomagam na rzecz działań ważnych dla mnie społecznie, ale nie działam w ramach żadnej organizacji	16,8%
Jestem zaangażowany/na w działalność studencką	15,2%
Jestem zaangażowany/na w działalność kościelną	7,6%
Inaczej	7,1%

Tabela 3. Sposoby zaangażowania społecznego. N=217, n=184.

Jeśli chodzi o obszar działalności społecznej, ponad połowa ankietowanych zadeklarowała zaangażowanie się w działania na rzecz drugiego człowieka, 45% w działalność edukacyjną a 40% w działalność kulturalną. Tylko co dziesiąty ankietowany angażował się w działalność polityczną, a niewiele mniej w działalność związaną ze sportem. Respondenci najrzadziej angażowali się w działania proekologiczne (tylko 3,3% odpowiedzi) oraz w działania na rzecz zwierząt (3,8%).

Jaki jest główny obszar Twojej działalności (wybierz maksymalnie dwie odpowiedzi)?	Odpowiedzi
Działania na rzecz drugiego człowieka	53,3%
Działalność edukacyjna	45,1%
Działalność kulturalna	40,2%
Działalność polityczna	10,3%
Działalność sportowa	9,2%
Działalność religijna	4,9%
Działania na rzecz zwierząt	3,8%
Działania proekologiczne	3,3%
Inna	3,3%

Tabela 4. Obszar działalności Społecznej. N=217, n=184.

Respondenci zapytani o motywację do podejmowania działań społecznych najczęściej (60,3% odpowiedzi) wskazywali własną satysfakcję. Ważna dla nich była także możliwość poznawania nowych ludzi, możliwość wywierania wpływu na otoczenie i zbieranie doświadczenia zawodowego. Dla ponad 35% ankietowanych motywacją do podejmowania działalności społecznej była możliwość nauki, a tylko 2,7% angażowało się w taką działalność ze względu na tradycje rodzinne (zdecydowanie częściej na młodych ludzi miała tu wpływ działalność znajomych – taką odpowiedź zadeklarował, co dziesiąty respondent). Znikomy odsetek

ankietowanych młodych ludzi działań społecznie z pobudek materialnych (1,1%), co tłumaczyć można zarówno niedochodowym charakterem działań społecznych jak również nienastawieniem młodych aktywnych ludzi na zysk (zwłaszcza w zestawieniu z faktem, że ankietowani deklarowali podejmowanie działań społecznych w dużej mierze dla własnej satysfakcji).

Co było Twoją główną motywacją do podjęcia się działalności społecznej (wybierz maksymalnie trzy odpowiedzi)?	Odpowiedzi
Własna satysfakcja	60,3%
Możliwość poznawania nowych ludzi	48,9%
Zbierania doświadczenia zawodowego	42,4%
Możliwość wpływania na otoczenie	41,8%
Możliwość nauki	35,3%
Możliwość wypełnienia czymś czasu wolnego	16,8%
Działalność znajomych	10,9%
Prestiż	3,8%
Tradycje rodzinne	2,7%
Korzyści materialne	1,1%
Inna	3,3%

Tabela 5. Motywacja do podjęcia działalności. N=217, n= 184.

Jeśli chodzi o częstotliwość podejmowania działań społecznych, blisko 28% ankietowanych deklarowało ich podejmowanie stosunkowo często, dwa do trzech razy w tygodniu. Co piąty ankietowany twierdził, że codziennie podejmuje działania społeczne. Łącznie zatem dużą częstotliwość działań społecznych deklaruje blisko połowa ankietowanych. Sporadycznie zaś w działalność społeczną angażuje się ok. 20% badanych. Można stwierdzić, że statystyczny młody, aktywny Polak stosunkowo często podejmuje działania społeczne i preferuje działania regularne i częste, a nie sporadyczne i akcyjne.

Jak często podejmujesz tę działalność?	Odpowiedzi
2-3 razy w tygodniu	27,9%
Codziennie	21,2%
Raz w tygodniu	16,8%
Kilka razy w miesiącu	15,1%
Kilka razy w roku	12,3%
Raz w miesiącu	6,1%
Raz w roku	0,6%

Tabela 6. Częstotliwość podejmowania działalności Społecznej. N=217, n=184.

Akceptacja otoczenia stanowi bardzo ważny czynnik wpływający na aktywność społeczną, stanowiący o motywacji do działania i poczucia jego sensu. Młodzi aktywni Polacy zazwyczaj nie spotykali się z brakiem akceptacji swych działań społecznych i obywatelskich. Ich działania akceptowane są w najwyższym stopniu przez przyjaciół (85,4% odpowiedzi), sąsiadów (84,3%) i rodzinę (78,7%). Najczęściej zaś brak akceptacji wyrażają rówieśnicy ze szkoły (23,6%) i nauczyciele (20,2%). Co ciekawe, ci sami ludzie, którzy deklarują, że ich działania są najczęściej akceptowane przez przyjaciół, skarżą się na brak zrozumienia wśród rówieśników ze szkoły. Oznaczać to może, że pomimo istnienia licznej grupy młodych ludzi angażującej się społecznie i obywatelsko oraz akceptującej podobne działania, wciąż dość liczne grono młodych ludzi nie rozumie sensu podejmowania działań społecznych i obywatelskich. Zwraca ponadto uwagę wysoki stopień akceptacji działań młodych ludzi przez sąsiadów, co może dawać pozytywny obraz funkcjonowania społeczności sąsiedzkich, w których działania podejmowane przez młodych ludzi są akceptowane.

Czy spotkałeś się z przejawem braku akceptacji Twojej działalności społecznej/obywatelskiej ze strony:	Tak	Nie	Nie pamiętam
Sąsiadów	8,4%	84,3%	7,9%
Przyjaciół	12,4%	85,4%	2,8%
Rodziny	20,2%	78,7%	1,1%
Nauczycieli	20,2%	75,8%	4,5%
Rówieśników ze szkoły	23,6%	71,9%	5,1%

Tabela 7. Akceptacja dla podejmowanych działań. N=217, n=181.

Ankietowanych zapytano także o uczestnictwo w wyborach. 48,6% ankietowanych deklarowało wzięcie udziału w wyborach parlamentarnych w 2011 roku. 36,3% nie wzięło w nich udziału ze względu na niepełnoletniość, a 15,1% nie wzięło w nich udziału z innego powodu.

Jeśli chodzi o wybory do Parlamentu Europejskiego w 2014 i wybory parlamentarne w Polsce w 2015, ponad 70% uczestników badania zadeklarowało wzięcie w nich udziału. W 2014 zdecydowanie do urn nie pójdzie 11,7% z nich, a w 2015 – 8,5%.

Czy brałeś/weźmiesz udział w wyborach:	Tak	Nie, ponieważ byłem/łam (będę) wtedy nie pełnoletni/nia	Nie
parlamentarnych w 2011?	48,6%	36,3%	15,1%
do Parlamentu Europejskiego w 2014?	70,4%	16,8%	11,7%
parlamentarnych w 2015?	76,5%	13,4%	8,4%

Tabela 8. Udział w wyborach. N=219, n=184.

Jedynym pytaniem otwartym w kwestionariuszu on-line dotyczyło korzyści, jakie młodzi ludzie mają z podejmowania aktywności obywatelskiej. Odpowiedziało na nie 42,4% badanych.

Z ich odpowiedzi można wyłonić trzy obszary korzyści płynących z podejmowania działalności społecznej i obywatelskiej. Pierwszy - młodzi ludzie czują, że mają wpływ na otaczający ich świat (a także na swoje życie), co buduje w nich poczucie sensu i celowości takich działań:

Wpływam na otaczającą mnie rzeczywistość i czuję się w niej potrzebna.

Dzięki działalności w ramach struktur organizacyjnych organizacji mam możliwość tworzyć i realizować projekty, które zmieniają lokalną rzeczywistość.

Myślę, że działalność społeczna i aktywność obywatelska to współczesne odmiany patriotyzmu. Gdy nie musimy oddawać życia ani zdrowia za Ojczyznę, poświęćmy jej chociaż swój czas - dlatego warto robić coś dobrego dla innych.

Działalność społeczna czy obywatelska to tak naprawdę kreowanie rzeczywistości, w której żyjemy. Nawet jeśli problem czy zagadnienie nie dotyczy nas osobiście, to i tak pośrednio pomagamy sami sobie, ponieważ zdobyte doświadczenie/wiedza/umiejętności na pewno się przydadzą. Nie wspominając o ogromnej satysfakcji z samego faktu niesienia pomocy!

Poczucie sensu, spełnienia. Nic tak nie odżywia wiary w dobro jak uśmiech drugiego człowieka.

Mam wpływ na otaczającą mnie rzeczywistość. Robię wiele dobrego dla siebie, uczę się, zdobywam doświadczenie, kształtuje osobowość.

Wielu ankietowanych podkreślało także możliwość samorozwoju, zdobywania kompetencji i doświadczenia w realizacji projektów, które może być później cenione przez ich przyszłych pracodawców. Wśród dodatkowych korzyści młodzi ludzie wymieniali także wzrost pewności siebie:

Mogę poznać wiele nowych osób, podnieść swoją wiedzę i umiejętności, zdobyć cenne informacje.

Szeroki zakres kompetencji, miękkie umiejętności (praca w grupie, zaradność), możliwość samorozwoju, siatka kontaktów.

Uczę się nowych rzeczy. Jestem pewniejsza siebie.

Zdobywam umiejętności pracy z ludźmi w praktyce oraz buduję pewność siebie w różnych sytuacjach.

Rozwijam swoje zainteresowania, poszerzam horyzonty, odczuwam radość z dobrego uczynku lub pomocy drugiej osobie, kształtuję swoje umiejętności.

Zmieniam otoczenie, pomagam ludziom, zbieram doświadczenie, pozyskuję pieniądze na projekty, czerpię satysfakcję, staję się rozpoznawalny w środowisku lokalnym.

Uczę się empatii wobec innych ludzi, odpowiedzialności (np. za młodszych i słabszych) i organizacji własnego czasu.

Trzecim obszarem wskazywanym przez ankietowanych jest możliwość łączenia pasji, zainteresowań i własnej satysfakcji z możliwością pomagania innym i poznawaniem nowych, ciekawych ludzi:

Największą korzyścią jest możliwość rozwijania własnej osobowości oraz pomoc innym w lepszym zrozumieniu siebie i otoczenia. Działania takie dają jednocześnie szansę na zdobywanie nowych doświadczeń, umiejętności, są mobilizacją do dalszych przedsięwzięć.

Dzięki takiej działalności moje życie nie jest wypełnione pustką, jak również pozwala mi na zachowanie work-life-balance.

Mogę rozwijać swoje zainteresowania i poznawać nowych, ciekawych ludzi mających podobne do mojego spojrzenie na świat. Ponadto mogę mieć realny wpływ na funkcjonowanie mojego otoczenia i między innymi w ten sposób pomagać innym ludziom.

Własna satysfakcja, poczucie robienia czegoś ważnego, bycie w centrum wydarzeń, podziw innych.

EDUKACJA

Ankietowani odpowiedzieli na szereg pytań związanych z edukacją. 44% z nich zadeklarowało, że uczy się w szkole wyższej, 18,5% w średniej, a 10,1% w gimnazjum. Co czwarty badany zakończył edukację i pracuje. W momencie wypełniania ankiety nikt z badanych nie uczył się w szkole wieczorowej ani policealnej, a tylko 1,8% twierdziło, że studiuje na studiach doktoranckich.

Zdecydowana większość badanych (91,2%), którzy w momencie wypełniania ankiety byli w trakcie nauki, uczęszczała do placówek publicznych.

Obecnie uczę się w:	Odpowiedzi
szkole wyższej	44,0%
nie uczę się, pracuję	25,6%
szkole średniej	18,5%
gimnazjum	10,1%
studiach doktoranckich	1,8%
szkole wieczorowej	0,0%
szkole policealnej	0,0%

Tabela 9. Edukacja. N=217, n=168.

Czy szkoła/uczelnia, do której uczęszczasz jest:	Odpowiedzi
szkołą/uczelnią publiczną	91,2%
szkołą/uczelnią prywatną	8,8%

Tabela 10. Typ szkoły/uczelnia. N=217, n=148.

Jeśli chodzi o kierunek (profil) edukacji, przeważają osoby z wykształceniem humanistycznym lub kształcące się w takim właśnie kierunku (53,5% odpowiedzi). Blisko 30% ankietowanych zadeklarowało ścisły profil edukacji a tylko niecałe 5% - artystyczny. Co ciekawe, co dziewiąty badany nie był w stanie określić swojego typu edukacji (odpowiedź tę najczęściej wybierali najmłodsi uczestnicy badania, w wieku od 13 do 18 lat).

Jaki jest profil Twojej edukacji?	Odpowiedzi
Humanistyczny	53,6%
Ścisły	29,8%
Artystyczny	4,8%
Nie wiem	11,9%

Tabela 11. Profil edukacji. N=217, n=168.

Blisko 96% ankietowanych twierdziło, że podejmuje dodatkowe (pozaszkolne) formy edukacji i doksztalcania. Uczestnicy badania najczęściej wskazywali szeroko pojmowaną edukację pozaformalną (70,2% odpowiedzi), szkolenia (68,5%) oraz kursy (58,9%). Połowa ankietowanych zadeklarowała udział w konferencjach, a co trzeci – w seminariach lub stażach. Co ciekawe, tylko 19% ankietowanych twierdziło, że uczęszcza na korepetycje. Wysoki odsetek niektórych opcji do wyboru wynika zapewne z charakteru pytania – było to pytanie wielokrotnego wyboru, istnieje zatem prawdopodobieństwo, że niektórzy, najbardziej aktywni społecznie i obywatelsko badani, zaznaczyli wszystkie dostępne opcje, a ci mniej aktywni, tylko jedną lub dwie.

Jakie formy dodatkowej edukacji podejmujesz (zaznacz wszystkie możliwe)?	Odpowiedzi
Edukacja pozaformalna (rozumiana jako projekty edukacyjne: wymiany młodzieżowe, inicjatywy młodzieżowe itp.)	70,2%
Szkolenia	68,5%
Kursy	58,9%
Konferencje	50,0%
Seminaria	31,5%
Staż	26,8%
Korepetycje	19,0%
Nie podejmuję	4,2%
Inne	6,0%

Tabela 12. Dodatkowe formy edukacji. N=217, n=168

Dodatkowe formy edukacji najczęściej pomagały ankietowanym w rozwoju ich zainteresowań (79,2% odpowiedzi), rozwoju społecznym, integracji ze środowiskiem (62,5%) i rozwoju zawodowym (54,8%). Blisko połowa ankietowanych dzięki uczestnictwu w dodatkowych formach edukacji uczyła się języków obcych, a 45,8% z nich twierdziło, że dodatkowe formy edukacji sprzyjają ich szeroko rozumianemu rozwojowi.

Co piąty ankietowany podejmował dodatkowe formy edukacji, aby lepiej przygotować się do wymogów stawianych przez edukację formalną (egzamin, sprawdzian etc.).

Czego dotyczą dodatkowe formy edukacji, które podejmujesz (zaznacz możliwe wszystkie)?	Odpowiedzi
Rozwoju moich zainteresowań	79,2%
Rozwoju społecznego (integracji ze środowiskiem)	62,5%
Rozwoju zawodowego	54,8%
Nauki języków obcych	47,0%
Rozwoju ogólnie pojętego	45,8%
Pomagają przygotować się do ważnych sprawdzianów/egzaminów	20,2%
Nie podejmuję dodatkowych form edukacji	3,0%
Inne	0,6%

Tabela 13. Rodzaj dodatkowych form edukacji. N=217, n=168.

Z badania wynika, że młodzi, aktywni Polacy w przeważającej większości (97,6%) znają co najmniej jeden język obcy w stopniu komunikatywnym. 53,6% ankietowanych deklaruje znajomość dwóch lub więcej języków obcych.

Najczęściej wybieraną odpowiedzią był w tym przypadku język angielski, którego znajomość w stopniu komunikatywnym zadeklarowało 94,6% ankietowanych. Blisko 30% ankietowanych zadeklarowało znajomość języka niemieckiego, 13,7% francuskiego i rosyjskiego, 7,7% hiszpańskiego, a 6% języka włoskiego. Wśród języków nieobjętych pytaniem, respondenci deklarowali także znajomość języka czeskiego, greckiego, flamandzkiego, japońskiego oraz języka migowego. Tylko 2,4% ankietowanych stwierdziło, że nie zna żadnego języka obcego w stopniu komunikatywnym.

Jakimi językami obcymi posługujesz się w stopniu komunikatywnym (zaznacz wszystkie możliwe)?	Odpowiedzi
Angielski	94,6%
Niemiecki	29,8%
Francuski	13,7%
Rosyjski	13,7%
Hiszpański	7,7%
Włoski	6,0%
Nie znam żadnego	2,4%
Inny	8,3%

Tabela 14. Znajomość języków obcych. N=217, n=168.

Ankietowani zostali zapytani także o to, czy wiedzą, czym jest edukacja pozaformalna¹. Znajomość tego terminu potwierdziło 78% ankietowanych.

Czy wiesz czym jest edukacja pozaformalna?	Odpowiedzi
Tak	78,0%
Nie	22,0%

Tabela 15. Edukacja pozaformalna. N=217, n=168.

¹ Uczenie się zorganizowane instytucjonalnie jednak poza programami kształcenia i szkolenia prowadzącymi do uzyskania kwalifikacji zarejestrowanej. Definicja zgodna z Krajowymi Ramami Kwalifikacji

Najbardziej rozpoznawalnym międzynarodowym programem edukacyjnym wśród ankietowanych był program Erasmus – słyszało o nim 87,9% ankietowanych. Niewiele mniej – 85,5% z nich rozpoznawało program „Młodzież w działaniu”. Wśród bardzo rozpoznawalnych programów znalazł się także Comenius (70,3%) i Leonardo da Vinci (67,3%). Najmniej rozpoznawalne, w opinii ankietowanych młodych ludzi, są programy eTwinning i Fundusz Stypendialny i Szkoleniowy.

Czy słyszałeś/aś o którymś z poniższych programów (zaznacz wszystkie możliwe)?	Odpowiedzi
Erasmus	87,9%
"Młodzież w działaniu"	85,5%
Comenius	70,3%
Leonardo da Vinci	67,3%
Polsko-Litewski Fundusz Wymiany Młodzieży	45,5%
Grundtvig	43,0%
Fundusz Stypendialny i Szkoleniowy	33,9%
eTwinning	33,3%
inne	2,4%

Tabela 16. Znajomość programów edukacyjnych. N=217, n=165.

65,5% ankietowanych wzięło udział w jakimkolwiek międzynarodowym programie edukacyjnym. Tylko w przypadku programu „Młodzież w działaniu” istnieje zależność pomiędzy rozpoznawalnością programu (patrz tabela 16) a udziałem w nim. Aż 93,5% spośród tych badanych, którzy wzięli udział w międzynarodowym programie edukacyjnym, było uczestnikami programu „Młodzież w działaniu”. Blisko co szósty ankietowany skorzystał ze stypendium w ramach programu Erasmus, a 8,3% z programu Comenius. Można zatem stwierdzić, że młodzi, aktywni ludzie stosunkowo często biorą udział w międzynarodowych działaniach edukacyjnych i najchętniej korzystają z programu „Młodzież w działaniu”.

Czy uczestniczyłeś w którymś z poniższych programów (zaznacz wszystkie możliwe)?	Odpowiedzi
"Młodzież w działaniu"	93,5%
Erasmus	16,7%
Comenius	8,3%
E-twinning	6,5%
Grundtvig	6,5%
Polsko-Litewski Fundusz Wymiany Młodzieży	6,5%
Leonardo da Vinci	3,7%
Fundusz Stypendialny i Szkoleniowy	3,7%
innym	9,3%

Tabela 17. Uczestnictwo w programach edukacyjnych. N=217, n=108.

Ankietowani, zapytani o opuszczanie zajęć szkolnych, najczęściej przyznawali się do wagarowania do 3 dni w ciągu roku poprzedzającego badanie. Co dziesiąty wagarował od 4 do 7 dni, a powyżej dwóch tygodni – 12,2% respondentów. Co ciekawe, 30,4% badanych wybrało opcję „nie pamiętam”.

Ile razy w ciągu poprzedniego roku szkolnego/universyteckiego wagarowałeś?	Odpowiedzi
Do 3 dni	38,5%
Powyżej dwóch tygodni	12,2%
4-7 dni	10,1%
8-14 dni	8,8%
nie pamiętam	30,4%

Tabela 18. Wagary. N=217, n=148.

W kwestionariuszu pytano także o najbardziej efektywne sposoby uczenia się. Respondenci najczęściej deklarowali uczenie się poprzez praktykę oraz samodzielne uczenie się. Co piąty ankietowany uczył się w nocy lub w grupie. Dużo rzadziej zaznaczano uczenie się rano (tylko 4,9%). Stosunkowo niewielu badanych uczyło się na ostatnią chwilę (11,6%) oraz poprzez korepetycje (tylko 4,9% odpowiedzi).

Jakie są dla Ciebie najbardziej efektywne sposoby uczenia się (wybierz dwie odpowiedzi)?	Odpowiedzi
Uczenie się poprzez praktykę	74,4%
Uczenie się samodzielne	60,4%
Uczenie się w nocy	19,5%
Uczenie się w grupie	18,9%
Uczenie na ostatnią chwilę	11,6%
Uczenie się rano	4,9%
Uczenie się poprzez korepetycje	4,9%
Inne	1,8%

Tabela 19. Efektywne sposoby uczenia się. N=217, 164.

CZAS WOLNY

Badanie pozwoliło określić znaczenie czasu wolnego dla młodych, aktywnych Polaków, prześledzić ich główne zajęcia w czasie wolnym, poznać ich preferencje dotyczące sztuki czy rozrywki, a także podejście do uprawiania sportu czy wykorzystywania nowych technologii.

Czas wolny jest ważny lub bardzo ważny dla zdecydowanej większości respondentów (91,4% odpowiedzi). Za mało ważny uważa go 3,1% ankietowanych, a 5,6% z nich nie ma na ten temat zdania. Co istotne, nikt z ankietowanych nie stwierdził, że czas wolny jest dla niego nieważny.

Jak ważny jest dla Ciebie czas wolny?	Odpowiedzi
Bardzo ważny	51,9%
Ważny	39,5%
Nie mam zdania	5,6%
Mało ważny	3,1%
Nieważny	0,0%

Tabela 20. Wartość czasu wolnego. N=217, n= 162.

To, że dużą wagę młodzi, aktywni Polacy przywiązują do czasu wolnego, widać także w deklarowanej ilości godzin, które stanowią ich wolny czas. 44,4% badanych na czas wolny przeznaczają od 1 do 2 godzin, a aż 47,5% od dwóch do pięciu godzin, czyli blisko jedną czwartą całego swojego czasu.

Jaką część swojego czasu w ciągu dnia poświęcasz na czas wolny (nie licząc snu)?	Odpowiedzi
2-5 godzin	47,5%
1-2 godzin	44,4%
6-7 godzin	6,2%
ponad 8 godzin	1,9%

Tabela 21. Ilość czasu wolnego w ciągu doby. N=217, n= 162.

W ciągu czasu wolnego młodzi ludzie najczęściej odpoczywają (61% odpowiedzi), oddają się rozrywce (43,9%) czy pogłębiają więzi przyjacielskie lub rodzinne (38,4%). Blisko co trzeci ankietowany swój wolny czas poświęca na rozwój, a co dziesiąty, na nawiązywanie nowych znajomości.

Jaką rolę odgrywa czas wolny w Twoim życiu (wybierz maksymalnie dwie role)?	Odpowiedzi
Odpoczynek	61,0%
Rozrywka	43,9%
Pogłębianie więzi rodzinnych i przyjacielskich	38,4%
Rozwój	31,1%
Nawiązywanie nowych znajomości	11,0%
Inną (jaką?)	4,3%

Tabela 22. Rola czasu wolnego. N=217, n=164.

Ankietowani deklarowali, że najczęściej czas wolny spędzają ze znajomymi (40,8%), rozwijając swoje zainteresowania (29,6%) i surfując po internecie (27,8%). Co piąty badany w wolnym czasie działa społecznie lub czyta książki, a co dziesiąty uprawia sport lub spędza czas z rodziną. Zaledwie 3% ankietowanych stwierdziło, że nic nie robi w czasie wolnym.

W jaki sposób najczęściej spędzasz czas wolny (wybierz maksymalnie dwa obszary)?	Odpowiedzi
Ze znajomymi	40,8%
Rozwijając swoje zainteresowania	29,6%
Surfując po Internecie	27,8%
Działając społecznie	21,3%
Czytając książki	18,3%
Z rodziną	12,4%
Uprawiając sporty	10,7%
Oglądając filmy (w tym kino)	10,1%
Ukulturalniając się (w tym teatr, koncerty, itp.)	5,3%
Ucząc się	4,7%
Nic nie robiąc	3,0%
inne (jakie?)	4,1%

Tabela 23. Zagospodarowanie czasu wolnego. N=217, n=169.

Ankietowani, zapytani o swoje zainteresowania, najczęściej wskazywali działalność społeczną (49,7% odpowiedzi). Na drugim miejscu wymieniano podróże (40,2%), a na trzecim sport (27,2%) , mimo że do czynnego uprawiania sportu w wolnym czasie przyznaje się tylko 10,7% ankietowanych (patrz tabela 23). Średnio co piąty badany interesuje się filmem, nauką i muzyką, a co czwarty literaturą. Najmniejszy odsetek badanych interesuje się tematyką związaną z ekologią, co znajduje odzwierciedlenie w najczęściej podejmowanym przez niech typie działalności (patrz tabela 4).

Jakie są Twoje zainteresowania (wybierz maksymalnie trzy dziedziny)?	Odpowiedzi
Działalność społeczna	49,7%
Podróże	40,2%
Sport	27,2%
Muzyka	26,6%
Film	23,7%
Nauka	20,1%
Literatura	18,3%
Sztuka	14,2%
Technologie informacyjne	9,5%
Taniec	8,9%
Moda	5,9%
Ekologia	4,1%
Teatr	3,0%
Inne	14,2%

Tabela 24. Zainteresowania. N=217, n=169.

Jeśli chodzi o czytanie książek w wersji papierowej, największy odsetek badanych (39,5%) twierdził, że czyta książki w takiej wersji bardzo często, kilka razy w miesiącu. Niewiele mniej (35,2%) czyta jedną książkę na miesiąc, a co piąty badany – kilka książek w roku. Najmniejszy odsetek ankietowanych (tylko 4,9%) czyta jedną książkę w roku. Można zatem stwierdzić, że młodzi, aktywni ludzie często sięgają po książki w wersji papierowej.

Jak często czytasz książki w wersji papierowej?	Odpowiedzi
Kilka na miesiąc	39,5%
Jedną na miesiąc	35,2%
Kilka na rok	20,4%
Jedną na rok	4,9%

Tabela 25. Czytelnictwo. N=217, n=162.

Ankietowani zapytani o czas, jaki spędzają surfując w Internecie (uwzględniając internet w telefonie komórkowym) najczęściej odpowiadali, że w sieci spędzają dwie do trzech godzin. Co czwarty badany twierdził, że w internecie spędza cztery do pięciu godzin dziennie, a co piąty – nawet powyżej sześciu godzin. O tym, że młodzi, aktywni Polacy spędzają dużo czasu w internecie świadczy także fakt, że tylko co dziesiąty badany spędza w sieci mniej niż godzinę dziennie.

Ile średnio czasu spędzasz w ciągu dnia surfując w internecie, uwzględniając internet w telefonie komórkowym?	Odpowiedzi
2-3 godziny	44,4%
4-5 godzin	25,9%
powyżej 6 godzin	19,8%
do 1 godziny	9,9%

Tabela 26. Korzystanie z Internetu. N=217, n=162.

Badanie pokazuje, że wśród trzech najczęściej wykonywanych czynności w internecie młodzi, aktywni obywatele wymieniają sprawdzanie poczty e-mail (64% odpowiedzi) oraz odwiedzanie stron mediów społecznościowych (60,1% odpowiedzi). Ponadto, 38,2% korzysta najczęściej z internetu, aby kontaktować się ze znajomymi. Co czwarty ankietowany w internecie szuka treści informacyjnych i edukacyjnych, a co dziesiąty – korzysta z niego w celach rozrywkowych. Także co dziesiąty badany czyta prasę w internecie.

Młodzi aktywni Polacy bardzo rzadko ściągają z internetu pliki – taką odpowiedź zaznaczyło jedynie 2,2% badanych. O wiele częściej oglądają filmy pełnometrażowe i seriale on-line (20,2% odpowiedzi) oraz oglądają krótsze filmy, np. na Youtube (14% odpowiedzi).

Wybierz trzy najczęściej wykonywane przez Ciebie czynności w internecie:	Odpowiedzi
sprawdzenie poczty mailowej	64,0%
media społecznościowe	60,1%
kontakt ze znajomymi	38,2%
surfowanie po sieci w celach edukacyjnych	25,8%
surfowanie po sieci w celach informacyjnych	24,2%
oglądanie filmów pełnometrażowych i seriali	20,2%
oglądanie filmów (Youtube itp.)	14,0%
czytanie prasy	10,7%
surfowanie po sieci w celach rozrywkowych	10,7%
ściąганie plików	2,2%
inne (jakie?)	2,8%

Tabela 27. Czynności w Internecie. N=217, n=178.

Młodzi, aktywni ludzie bardzo chętnie korzystają z internetu dostępnego w telefonie komórkowym, choć można stwierdzić, że są w tym względzie podzieleni na tych, którzy robią to bardzo często oraz na takich, którzy nie robią tego wcale. Ponad 40% z nich korzysta z Internetu w telefonie kilka razy dziennie, 16,7% kilka razy w tygodniu a 11,1% kilka razy w miesiącu. Mimo to, wciąż istnieje duża grupa osób, która robi to bardzo rzadko, kilka razy w roku (5,6%) lub wcale – taką odpowiedź deklarował aż co czwarty badany.

Jak często używasz telefonu komórkowego w celu surfowania w Internecie?	Odpowiedzi
Często, kilka razy dziennie	40,7%
Nie używam w ogóle	25,9%
Czasami, kilka razy w tygodniu	16,7%
Sporadycznie, kilka razy w miesiącu	11,1%
Rzadko, kilka razy w roku	5,6%

Tabela 28. Korzystanie z Internetu w telefonie. N=217, n=162.

Jeśli chodzi o korzystanie z mediów społecznościowych, widać wyraźną dominację dwóch serwisów: Facebook i Youtube. Każda z przebadanych osób korzystała z portalu Facebook, a bardzo duży odsetek badanych (82,9%) korzystał z portalu Youtube. Tylko co dziesiąty badany deklarował korzystanie z serwisów Twitter i Instagram. Wśród wymienianych odpowiedzi „inne” pojawiały się także media służące prezentacji profili zawodowych, takie jak Goldenline czy Linked In.

Wybierz, z których mediów społecznościowych korzystasz najczęściej (wskaz maksymalnie trzy)	Odpowiedzi
Facebook	100,0%
Youtube	82,9%
Twitter	10,8%
Instagram	10,8%
Tumblr	3,8%
Flickr	2,5%
Pinterest	1,3%
inne	7,6%

Tabela 29. Korzystanie z mediów społecznościowych. N=217, n=158.

Ankietowani, zapytani o to, jaki rodzaj filmów lubią najbardziej, najczęściej wskazywali na komedie (46,7% odpowiedzi), dramaty (28,1%) i na filmy romantyczne (26,9% - zapewne nie bez znaczenia jest w tym przypadku fakt, że ponad 75% ankietowanych stanowiły kobiety, patrz tabela 37). 22,8% ankietowanych twierdziło, że lubi oglądać filmy dokumentalne. Co dziesiąty badany wskazywał na filmy sensacyjne, musicale i kino niezależne. Najmniejszą popularnością cieszyły się zaś horrory i kryminały. Znikomy odsetek badanych (1,8%) zadeklarował, że wcale nie ogląda filmów.

Jakie filmy lubisz najbardziej (wybierz maksymalnie dwa rodzaje filmów)?	Odpowiedzi
Komedie	46,7%
Dramaty	28,1%
Romantyczne	26,9%
Dokumentalne	22,8%
Filmy niezależne	11,4%
Sensacyjne	9,6%
Musical	10,8%
Kryminał	7,2%
Thrillery	8,4%
Horror	6,6%
Science fiction	6,6%
Nie oglądam filmów	1,8%
Inne	4,8%

Tabela 30. Preferencje filmowe. N=217, n=167.

W odpowiedzi na pytanie o najczęściej słuchany gatunek muzyki ponad połowa ankietowanych wskazała muzykę rockową, a blisko 42% na muzykę pop. Co dziesiąty badany przyznał, że słucha hip-hopu, reggae lub jazzu. Najrzadziej wskazywanym gatunkiem było techno (1,8% odpowiedzi) i disco polo (3% odpowiedzi). 18,6% ankietowanych wybrało odpowiedź „inne” – tutaj wśród najczęściej wymienianych gatunków znalazła się muzyka elektroniczna, alternatywna oraz blues. Tylko 1,2% ankietowanych stwierdziło, że nie słucha muzyki w ogóle.

Jakiej muzyki słuchasz najczęściej (wybierz maksymalnie dwa gatunki)?	Odpowiedzi
Rock	53,3%
Pop	41,9%
Hip-hop	10,2%
Reggae	10,2%
Jazz	10,2%
Muzyka klasyczna	7,8%
Metal	6,0%
House	4,2%
Disco-polo	3,0%
Techno	1,8%
Nie słucham muzyki	1,2%
innej (jakiej?)	18,6%

Tabela 31. Preferencje muzyczne. N=217, n=167.

Jeśli chodzi o czytelnictwo prasy, ankietowani najczęściej deklaruowali, że najczęściej czytają prasę o tematyce społeczno-politycznej (44,9% odpowiedzi). Co czwarty badany twierdził, że czyta prasę codzienną i kobiecą (a tylko 3,6% zaznaczył prasę męską – wyjaśnienia należy szukać w fakcie, że w ankiecie wzięło udział zdecydowanie więcej kobiet niż mężczyzn, patrz tabela 37), a co dziesiąty – prasę młodzieżową. Niewielki odsetek ankietowanych zadeklarował czytelnictwo prasy sportowej czy hobbystycznej. 6,6% badanych stwierdziło, że wcale nie czyta prasy.

Jakie rodzaje prasy czytasz najczęściej (wybierz maksymalnie dwie odpowiedzi)?	Odpowiedzi
Społeczno-polityczna	44,9%
Kobieca	26,9%
Codzienna	25,1%
Specjalistyczna/branżowa	22,8%
Młodzieżowa	10,2%
Sportowa	6,6%
Hobbistyczna	6,6%
O modzie	6,6%
Dla mężczyzn	3,6%
Nie czytam w ogóle	6,6%
inną	3,6%

Tabela 32. Preferencje dotyczące prasy. N=217, n=167.

W badaniu pytano także o aktywność fizyczną młodych Polaków. Z odpowiedzi wynika, że ankietowani są aktywni nie tylko w kwestiach społecznych, obywatelskich i politycznych lecz także w sporcie. 40,1% ankietowanych deklaruje, że uprawia sport często, bo kilka razy w tygodniu, a 17,3% raz w tygodniu. Mimo to istnieje wciąż duża grupa osób (35,2% odpowiedzi), które twierdzą, że sport uprawiają sporadycznie lub wcale (7,4%).

Jak często uprawiasz sport?	Odpowiedzi
kilka razy w tygodniu	40,1%
sporadycznie	35,2%
raz w tygodniu	17,3%
nie uprawiam	7,4%

Tabela 33. Częstotliwość aktywności fizycznej. N=217, n=162.

Najbardziej popularną formą aktywności fizycznej wybieraną przez ankietowanych okazało się bieganie i gimnastyka (takich odpowiedzi udzieliło blisko 22% badanych). Co szósty badany deklaruje uprawianie sportów wodnych. Odpowiedzi, w których wskazano pozostałe dyscypliny, stanowią od 8 do 5%. Co dziesiąty ankietowany stwierdził, że nie uprawia żadnego sportu. Dość liczna grupa ankietowanych wybrała odpowiedź „inne”. Tutaj wśród odpowiedzi najczęściej pojawiały się: jazda na rowerze, nordic-walking, joga, siłownia, fitness oraz taniec.

Jaki rodzaj sportu uprawiasz najczęściej (wybierz maksymalnie dwa rodzaje sportu)?	Odpowiedzi
Bieganie	21,9%
Gimnastyka	21,9%
Sporty wodne	15,6%
Siatkówka	13,8%
Kolarstwo	8,1%
Koszykówka	7,5%
Piłka nożna	6,9%
Sporty zimowe	6,9%
Lekkoatletyka	5,6%

Piłka ręczna	5,0%
Tenis	4,4%
Nie uprawiam	10,6%
inny	21,9%

Tabela 34. Rodzaj aktywności fizycznej. N=217, n=160.

Badani, zapytani o to, gdzie spędzili wakacje 2013 roku, najczęściej odpowiedzieli, że za granicą (42% odpowiedzi). 37% ankietowanych wakacje spędziło w Polsce. Aż co piąty młody aktywny obywatel nigdzie nie wyjechał podczas wakacji 2013 roku.

Gdzie wyjechałeś na wakacje 2013 r.?	Odpowiedzi
za granicę	42,0%
podróżowałem po Polsce	37,0%
nigdzie nie wyjechałem	21,0%

Tabela 35. Wakacje. N=217, n=162.

Jeśli chodzi o system wartości i aspekty życia, które młodzi, aktywni Polacy uznają za najważniejsze, ankietowani na pierwszych miejscach najczęściej wymieniali rodzinę, zdrowie oraz rozwój. Wysoko uplasowali się także przyjaciele i znajomi. Osoby biorące udział w badaniu najmniejszą wagę przywiązywali do religii, podróży oraz do pieniędzy, (mimo że zapytani o swoje zainteresowania wskazywali podróże na drugim miejscu, zaraz po działalności społecznej – patrz tabela 24). Warto także zaznaczyć, że ankietowani przywiązywali większą wagę do rozwoju niż do wykształcenia.

Co ciekawe, najważniejszą deklarowaną wartością była dla badanych rodzina, jednak czas z nią spędza najczęściej tylko 12,4% ankietowanych (patrz tabela 23). Z przyjaciółmi i znajomymi, którzy znaleźli się na drugim miejscu, czas spędza dużo większy odsetek ankietowanych (40,8%, patrz tabela 23).

Uporządkuj w kolejności od najważniejszych do najmniej ważnych wartości w Twoim życiu (1-8)	1	2	3	4	5	6	7	8	Średnia 1-3	Miejsce
wykształcenie	7,4%	9,3%	20,4%	21,6%	19,1%	11,1%	10,5%	0,6%	12,3%	5
rodzina	51,2%	26,5%	7,4%	8,6%	4,3%	0,0%	1,9%	0,0%	28,4%	1
przyjaciele i znajomi	6,2%	21,6%	25,9%	13,6%	17,3%	9,9%	4,3%	1,2%	17,9%	2
rozwój	10,5%	11,1%	19,1%	19,1%	19,1%	13,0%	6,2%	1,9%	13,6%	4
pieniądze	0,6%	3,1%	4,3%	8,6%	14,2%	29,6%	21,6%	17,9%	2,7%	7
religia	7,4%	3,7%	5,6%	4,3%	6,2%	8,0%	17,9%	46,9%	5,6%	6
podróże	1,2%	1,9%	3,1%	13,0%	9,3%	21,6%	24,7%	25,3%	2,1%	8
zdrowie	15,4%	22,8%	14,2%	11,1%	10,5%	6,8%	13,0%	6,2%	17,5%	3

Tabela 36. Wartości. N=217, n=162.

PŁEĆ, WYKSZTAŁCENIE, MIEJSCE ZAMIESZKANIA

W badaniu „Młodzi aktywni, 2013” zdecydowaną większość ankietowanych stanowiły kobiety (75,9%). Może to oznaczać, że angażują się one w działalność obywatelską i społeczną dużo częściej niż mężczyźni.

Płeć:	Odpowiedzi
kobieta	75,9%
mężczyzna	24,1%

Tabela 37. Płeć. N=217, n=162.

Jeśli chodzi o wykształcenie, największy odsetek ankietowanych deklaruwał zdobycie wykształcenia średniego, wyższego oraz wyższego licencjackiego. Co czwarty badany był wciąż w trakcie nauki, zatem poziom deklarowanego wykształcenia w ich przypadku ma szansę wzrosnąć.

Wykształcenie	Odpowiedzi
podstawowe	6,2%
zawodowe	0,6%
średnie	24,1%
wyższe zawodowe (licencjat)	20,4%
wyższe	24,7%
doktoranckie	0,0%
w trakcie uczenia się	24,1%

Tabela 38. Wykształcenie. N=217, n=162.

Badani reprezentowali dość jednolite ośrodki urbanistyczne. Najwięcej z nich mieszkało w mieście powyżej 500 000 mieszkańców (22,8%). Kolejne odpowiedzi nie wykazywały znaczących różnic. Na wsi, w małych i średnich miastach zamieszkiwał bardzo zbliżony odsetek badanych, co może oznaczać, że w działalność obywatelską i społeczną mogą angażować się osoby pochodzące zarówno z małych jak i z wielkich ośrodków.

Miejsce zamieszkania	Odpowiedzi
wioska	16,7%
miasto do 10 tys. mieszkańców	13,6%
miasto 10-50 tys. mieszkańców	16,0%
miasto 51 – 100 tys. mieszkańców	14,2%
miasto 100 – 500 tys. mieszkańców	16,7%
miasto powyżej 500 tys. mieszkańców	22,8%

Tabela 39. Miejsce zamieszkania. N=217, n=162.

Większość respondentów pochodzi z rodziny z dwójką dzieci (53,1% odpowiedzi). Co trzeci badany deklaruwał posiadanie więcej niż jednego brata lub siostry, a tylko 3,1% respondentów miało powyżej trójki rodzeństwa. Co dziesiąty był jedynym dzieckiem w rodzinie.

Czy posiadasz rodzeństwo?	Odpowiedzi
jestem jedynakiem/jedynaczką	9,9%
mam brata/siostrę	53,1%
mam więcej niż jednego brata/więcej niż jedną siostrę	34,0%
mam powyżej 3 rodzeństwa	3,1%

Tabela 40. Sytuacja rodzinna. N=217, n=162.